

was uitbater van de Campveerse Toren, ook wel Stadsthooren geheten. Jan was geen groot poëet; slechts eenmaal schreef hij twee regels in het verzenboek, en wel op 22 februari 1751: "Een Mermer van deugt, die in Gods vrese leeft/ is zelfs die Parsoon die ware agting heeft." Jan Abke was dus veeleer een slimme horecaondernemer; op culinair gebied had hij heel wat meer te bieden dan als dichter. Sinds hij lid was van de redijkerskamer van Veere werd vrijwel ieder jaar de grote Colve gehouden in de Campveerse Toren, zo blijkt uit de uitnodigingen. Zoals die van 31 maart 1744 waarin de prins der redijkers aan de leden – deze keer inclusief hun dames – schrijft: "Om met de vrouwtjes aan den dis/ Het Afscheidmaal: met vleesch en vis/ Door Abke na den Eisch bereid/ En andre aangename spijzen/ En ed'le wijn vol lekkerheid..." En op 12 maart 1748 schrijft de prins, mr. B.L. de Beaufort, in zijn uitnodiging: "Een vriendelijk afscheidmaal te houden met malkeer/ De plaats daar toe geschikt is aan 't Hooft op stadsThoren/ daar meester kok ons zal onthalen na den eisch/ Op Alderhande soort van spijzen die bakoren/ Op vis, Pastey, gebak en smaakelijk warm vleesch." Ook op andere tijdstippen gedurende het redijkersseizoen levert Jan Abke culinaire producten aan de kamer van Veere, zoals op 19 december 1752. Hij krijgt dan opdracht voor de levering van oesters "ten dage van de verkiezingen". Betaald werd een bedrag van 1 pond, 2 schellingen en 4 groten Vlaams. En op 20 maart 1753 zien we dat de grote Colve inderdaad groot is geworden; de prins vermeldt: "Geniet, als jaarlijks, daar het vriendelijk onthaal/ 't geen Abke

u schaffen zal; een noen- en avondmaal." Dus een grote Colve duurde van middagmaal tot laat na het avondmaal. Nemen we daarbij in acht dat gedurende die periode de wijn niet onberoerd werd gelaten, dan kunnen we een aardige inschatting maken van de steer aan het eind van de avond. Op 6 januari 1758 werd Jan Abke gekozen tot deken der Veerse redijkers, ondanks zijn magere prestaties als poëet, maar waarschijnlijk dankzij zijn culinaire vaardigheden voor de kamer Missus scholieren. Na Jans dood – hij overleed in april 1760 – zien we met enige regelmaat een alternatief voor de plaats van de grote Colve opduiken. Zo schrijft men in 1762: "... Uw broederen verzoekt ten disch op Campveers tooren/ of op deeze koude zaal, laat elk uw stem hier hooren." Er wordt gevraagd te kiezen tussen de Campveerse Toren en de koude zaal. Met "deze koude zaal" bedoelde men de onverwarme vergaderkamer van de redijkers op de eerste verdieping van het Gildehuis aan de Markt in Veere. Met de dood van Abke viel langzaam de animo weg om de grote Colve te blijven houden in de Campveerse Toren. Het bedrag dat besteed werd aan het feest was in 1735 volgens het rekeningboek 2 pond, 6 schellingen en 8 groten Vlaams. Gedurende de latere periode dat men de grote Colve vierde in de Campveerse Toren bleef dit bedrag gewijzigd, dit ondanks de "extra luxe" die door Abke werd gegeven. Het is dan ook niet uit te sluiten dat Abke met de leden van de Veerse kamer afspraken had gemaakt over zijn lidmaatschap in ruil voor schappelijke diensten ten behoeve van de grote Colve. De conclusie: in de zeventien jaar dat Jan Abke lid was van de redijkerskamer Veere

re heeft hij ongetwijfeld regelmatig de wettelijke bijeenkomsten bezocht, maar hiervoor is geen direct bewijs te vinden. Wel is aantoonbaar dat hij producten aan de kamer leverde en in plaats van het eindfeest op een koude redijkerskamer, bood hij de faciliteiten van een warme ruimte in de Campveerse Toren, aangevuld met diverse horecavoorzieningen. Jan Abke was dan ook naar mijn mening een passieve redijker en tegelijk een gastvrije uitbater van de Campveerse Toren.

1. Notitie van door de prins gestelde vragen en de antwoorden van de leden op deze vragen, bede op rijm.
2. Notitie van alle inkomsten en uitgaven per jaar.

Bron:
– Zeeuws Archief, archief van de kamer van rectoria 'Missus scholieren' te Veere, 1530, 1590-1794, inv.nrs. 4 en 5 (rekeningboeken) en 14 en 15 (verzenboeken).

A.J. Puijpe

Walcheren van de kaart

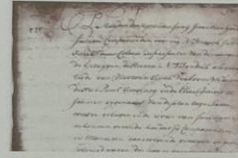

Tropisch Domburg aan de Surinamerivier

La Rencontre
Het Surinaamse dorp Domburg ligt aan de linkeroever van de Surinamerivier, ongeveer vijftien kilometer van Paramaribo. De pendant van Domburg op Walcheren is ontstaan op het grondgebied van een suikerplantage. Dat maakt dit tropische Domburg in Zuid-Amerika tot iets bijzonders. Op 2 januari 1696 kocht Paulus Ampsing, raad van politie en criminele justitie in Suriname en eigenaar van de plantage Meerzorg, 1.000 'akkers' van de Sociëteit van Suriname, het toenmalige bestuur van deze Nederlandse kolonie. De oppervlakte van het grondstuk was ongeveer 390 hectare. De akkers waren gelegen naast de al bestaande plantage Boxel, even ten zuiden van de hoofdstad Paramaribo. Twee jaar

later ging Ampsing een compagnonschap aan met Elias Bouvet. De heren wilden kennelijk een gezamenlijke plantage opzetten. De plantage kreeg de naam La Rencontre ofwel De Ontmoeting. Zou dat een verwijzing zijn geweest naar Ampsing en Bouvet die elkaar in zakelijk opzicht hadden gevonden? En zou de Franse achtergrond van Bouvet een rol hebben gespeeld bij de naamgeving? Na de dood van Ampsing ging zijn deel van La Rencontre naar zijn weduwe Anna Verboom. Uit een in Suriname opgestelde akte van 18 juli 1716 blijkt dat de plantage van de nieuwe compagnons Verboom en Bouvet werd gedeeld in twee zelfstandige plantages van precies 500 akkers. Het westelijke deel ging naar Bouvet, het oos-

telijke naar de intussen in Amsterdam wonende Anna Verboom. Dat het laatstgenoemde gedeelte bedoeld was voor Anna's stiefzoon Stephanus Lorentius Neale is duidelijk. Hij kocht namelijk binnen twee weken zijn stiefmoeders bezit. Neale werd later overigens steenrijk van een zestal plantages in Suriname en kon het zich, te-

Fragment uit de akte van 18 juli 1716. De plantage La Rencontre van Verboom-Bouvet wordt gedeeld waardoor Domburg ontstaat. Het zwaar aangeaste document wordt bewaard in het Stadsarchief Amsterdam. (Notarissen ter Standplaats Amsterdam, Ph. de Marolles, inv.nr. 7975, fol. 190)

Aan de Beukenweg in Amsterdam is een Surinaams-Javaans eethuis naar het dorp genoemd: Warung Domburg. (foto Jaco Simons)

rug in Nederland, permittieren om een huis aan het chique Lange Voorhout in Den Haag en twee buitenplaatsen in Wassenaar te kopen. Hij werd zelfs de koning van Suriname genoemd. Elias Bouvet werd dus de eigenaar van de westelijke helft, inclusief 'het woonhuis' ofwel het voornaam heren- of plantagehuis. Het ligt voor de hand dat Bouvet de naamgever was van zijn zelfstandige plantage, maar waarom koos hij voor Domburg? Hadden de Bouvets of de Houtkoopers, de familie van zijn echtgenote, iets met de Walcherse smalstad? Dat weten we helaas niet. De naam Domburg verscheen voor het eerst in 1719 op een kaart van Jacob Hengevelt. Elias Bouvet werd geboren in het Franse Alençon, vertrok naar Suriname en trouwde er in 1716 met Jeanne Houtkoopers, dochter van Nicolaas Houtkoopers en Philippa Bachman. Jeanne kwam ter wereld op het Nederlands-Caribische eiland Sint Eustatius, waar haar vader commandeur was. In Suriname werd Nicolaas 'capitein van de burgeren' genoemd. Na ongeveer vier jaar huwelijk overleed Elias. Jeanne bleef kinderloos achter en hertrouwde in 1723 met Pierre Thouron,

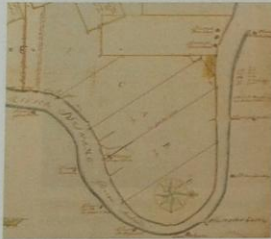
Het oude heren- of plantagehuis van Domburg. (Stichting Surinaams Museum, Flickr - Photo Sharing)

die door dit huwelijk nu mede-eigenaar werd van Domburg. In 1737 werd de plantage uitgebreid met 212 akkers. Later volgde nog verdere uitbreiding waardoor de omvang groeide tot meer dan 1.000 akkers. Om zo'n groot gebied te kunnen exploiteren, had men veel arbeidskrachten nodig. Het loodzware werk op de suikerplantage werd gedaan door een aanzienlijke hoeveelheid slaven. Die waren vanuit West-Afrika naar West-Indië gehaald.

Een dominee
Na Thourons dood in 1740 trouwde Jeanne in 1745 voor de derde keer. De gelukkige was de lutherse predikant Johannes Phaff. Nu werd een dominee mede-eigenaar; niet alleen van Domburg maar ook van diverse andere plantages die zijn vrouw intussen via vererving in bezit had gekregen. De neger-slaven op Domburg noemden de plantage waarop zij werkten

Domini ofwel Domineesplantage. Jeanne Houtkoopers overleed in 1748. Drie partijen waren door haar verkozen tot erfgenamen en kregen Domburg in handen, ieder voor een derde deel. Dat waren de weduwnaar Johannes Phaff, de in Alkmaar wonende Gerrit Martin baron Du Tour met zijn vrouw Anna Agatha de Beaufort, en de in Middelburg verblijvende minderjarige broers Meinard jr. en Egbert Philip van Visvliet. Al deze eigenaren behoorden tot aan elkaar gelieerde families. Dominee Phaff hertrouwde in 1749 en vertrok met zijn nieuwe echtgenote naar Nederland. Baron Du Tour was raad, schepen en later burgemeester van Alkmaar. Zijn vrouw Anna Agatha was de weduwe van Jacobus Bachman, baljuw van Vlissingen

in de periode 1741-1747. Meinard van Visvliet werd in latere jaren pensionaris van Middelburg en opperbeoekhouder van de Kamer Zeeland van de Verenigde Oost-Indische Compagnie. Egbert Philip van Visvliet werd stadsdokter en lid van het kiescollege van de stad Middelburg. De broers waren familie van Pieter van Visvliet, bur-

De plantages Domburg en La Rencontre liggen bovenaan. Het noorden is rechts, zoals de windroos onderaan aangeeft. (Universiteit van Amsterdam, Bijzondere Collecties, OTM: HB-KZL 102.14.01)

germeester van de gewestelijke hoofdstad. Dat geen enkele erfgenaam in de kolonie woonde, was geen bezwaar. De meeste plantages werden immers beheerd door een plantagedirecteur die verantwoordelijk was voor de belangen van de eigenaar(s).

Engels bestuur

Aan het einde van de achttiende eeuw kwam er tijdelijk Engels bestuur in Suriname als reactie op de Franse inmenging in Nederland. Europese conflicten werden namelijk ook in overzeese gebieden uitge-

vochten. In die periode namen de Engelsen de plantages over en werd John Bent eigenaar van Domburg. Ook toen de Engelsen in 1815 Suriname weer teruggaven aan de Nederlanders behield Bent zijn bezit. Pas in 1834 kwam er een nieuwe eigenaar, William Young Baronet, wederom een Engelsman.

Omdat de plantage Domburg niet meer rendabel was, werd ze in 1843 te koop aangeboden. De al in de buurt van de plantage woonachtige Carl Friedrich Wilhelm Daser kocht tussen 1847 en 1859 de gronden die bij de plantage hoorden.

Voor 1878 werd Daser's bezit door het Surinaamse koloniestelsel opgekocht en verkaveld. Initiator van dit project was gouverneur-generaal Jhr. Cornelis van Sypesteijn. De in vele percelen opgedeelde plantage werd uitgegeven aan voormalige slaven. De slavernij was immers in 1863 afgeschaft. Er werden diverse publieke voorzieningen getroffen en het heren- of plantagehuis werd overheidskantoor. In 1880 was het plaatsje Domburg officieel een feit. De meeste inwoners trokken geleidelijk aan naar de stad, waarna eerst Brits-Indische en later Javaanse immigranten zich in het dorp gingen vestigen.

Domburg was lange tijd de zetel van het commissariaat (deelgebied) Boven-Suriname. Alle oude plantagegebouwen zijn in de loop der tijd gesloopt. Het laatste pand hield stand tot 1975.

Op de plek waar ooit het heren- of plantagehuis stond, ligt nu een voetbalveld. Vanaf de aanmeerplaats voor boten aan de Domburgse waterkant markeren twee rijen statige mahoniebomen de oprijlaan die leidt naar de plek waar ooit de markante woning stond. Ook een oud reservoir voor water of melasse (een bijproduct in het

verwerkingsproces van suikerriet) herinnert nog aan vroegere tijden.

Desi Bouterse

De bekendste zoon van Domburg is zonder twijfel Desi Bouterse, de voormalige leider en huidige president van Suriname. Zijn wieg stond hier. En, verrassend genoeg, Bouterse blijkt het achterachterkleinkind te zijn van een Zeeuwse boerenzoon, die weliswaar niet uit Domburg op Walcheren kwam, maar uit Kamperland. De in Noord-Beveland geboren Jan Bouterse Kole – aan zijn familienaam voegde hij kennelijk de meisjesnaam van zijn moeder Dina Kole toe – trok in 1841 als soldaat met het koloniale leger naar Suriname. Bouterse Kole werd na zijn ontslag uit militaire dienst opzichter van plantages. Hij werkte zich op tot directeur van Vredenburg, een suikerplantage met meer dan honderd slaven, en trouwde met de slavink Frederika, die hem twee kinderen schonk. Jan bleef tot zijn dood in 1869 in Suriname wonen en werken. De oudste dochter van het echtpaar, Georgina Bouterse, trouwde met de Fransman Henri Lioret. Samen kregen zij vier kinderen die, om onduidelijke redenen, de achternaam van hun moeder behielden. Het Indiaanse bloed waar president Bouterse prat op gaat, diende zich aan met de verbintenis tussen de naar zijn Franse va-

Hoogstwaarschijnlijk plantage Domburg aan de Surinamerivier. Domburg had een suikermolen die door water werd aangedreven. Met schoeners werden handelswaar en wellicht ook slaven aangevoerd. (Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen, coll.nr. TM-H-3352)

der vernoemde Henri Bouterse en zijn bruid Johanna Emelina, een tot het rooms-katholicisme bekeerd lid van de Arowakkenstam. Het vierde en jongste kind van Henri en Johanna Emelina, Desiré Juliaan, is de vader van de huidige president. De familienaam Bouterse komt op Noord-Beveland naar verhouding nog steeds veel voor.

Jaco Simons

Bronnen:

- www.suriname-heritage-guide.com. Deze uitgebreide website over onder meer Surinaamse plantages is opgezet door Philip Dikland, KDV Architects, Paramaribo, Suriname.
- P. Roesser, 'Desi Bouterse, een Surinaamse tragedie', Amsterdam 2015.
- Stadsarchief Amsterdam, Notarissen ter Standplaats Amsterdam, Pl. de Marolles, 18 juni 1716 en 19 juni 1717, inv.nr. 7975, fol. 190-192.
- Zeeuws Archief, Families Spoors en Sprenger, inv.nr. 6.